

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sandflugtskommissær, Kammerraad
Carl Christian Andresen.

Af

Vilhelm Pinholt.

Blandt de Mænd, som omkring Midten af forrige Aarhundrede gjorde et betydeligt og dygtigt Arbejde paa Løsningen af Spørgsmaalet: Klitternes Tilplantning med Træer, bør uden Tvivl i første Række nævnes C. C. Andresen. Thi selv om han ikke blev den egentlige Banebryder for Sagen eller kom til at spille nogen fremtrædende Rolle, just da den blev sat i Gang, saa have senere Tiders Erfaringer godtgjort, at det blev hans Iagttagelser og Anskuelser om Sagens Gennemførelse »der i Hovedtrækkene senere maatte antages« *).

De Kilder, som ere levnede efter ham til Oplysning om hans Liv og Færd, ere meget sparsomme, hvorfor jeg har gennemgaaet de Papirer ham vedrørende, som findes i Rigsarkivet i Form af Indberetninger, Forslag og Ansøgninger o. lign. Det er derved lykkedes mig at skaffe en paa hans egne Meddelelser grundet Levnedstegning.

---

*) J. P. F. Bang i Tidsskrift for Skovbrug Bind XII, S. 55.

Carl Christian Andresen er født den 3die November 1812 i Egebølle, Dannemare Sogn paa Lolland. Her var hans Fader Skovrider paa de Baadesgaardske Distrikter, men døde allerede før Andresen naaede Konfirmationsalderen. Om sin Livsførelse skriver Andresen selv i forskellige Indberetninger og Ansøgninger til Ministeriet bl. a. følgende.

» . . . Født i Skoven, opdraget i Skoven nærede jeg tidligt Lyst til Forstvæsenet, og min Interesse herfor var saa stor, at min hele Higen og Stræben gik ud paa at erholde Forsteksamen, da jeg saa troede min Lykke gjort. Men jeg havde en stor Vanskelighed at kæmpe imod, nemlig Mangel paa Penge, og tilmed fik jeg tidligt et daarligt Bryst. Da jeg nemlig i mit tolvte Aar engang i en Leg løftede for stærkt, blev mit Bryst daarligt, og denne Svaghed bærer jeg endnu. Værre var det dog med Pengemangelen. Denne Sag i Forbindelse med min Svaghed gjorde, at min Ungdom hengik glædesløs; men mit Haab om engang at naa mit højeste og og inderste Ønske tabte jeg dog aldrig. . . « *)

» Jeg var, dengang jeg rejste til Kjøbenhavn for at tage Præliminæreksamen, ikke nogen ung Fyr, der havde ladet mig nøje med at opholde mig paa et Forstdistrikt i to Aar som de fleste Forstkandidater, men jeg var allerede dengang en gammel Karl, der var godt bevandret i alle Forstvæsenets forskellige Grene, saavel i det frie som paa Kontoret. Fra jeg var 14 til 22 Aar, altsaa i 8 Aar opholdt jeg mig paa Baadesgaardske Forstdistrikt, hvor jeg ikke alene deltog i alle forefaldende Forretninger, men ogsaa for Betaling arbejdede med ved Saaning, Plantning og Lugning, at jeg ikke har Attest for mere end 5 Aar, kommer af, at kun saa længe var jeg i Huset hos Skovrideren; den øvrige Tid var jeg hjemme hos min Moder, som boede tæt ved. I samme Tidsrum var jeg 4^{1/2} Aar Bestyrer over en Ællingerødgaard tilhørende lille Skov. . . « **)

*) Af et Andragende til Indenrigsministeriet af 19/6 1862.

***) Af en Skrivelse til Indenrigsministeriet af 24/2 1855.

Endelig var jeg ogsaa saa heldig i Aaret 1834 at blive tilbudt en Plads hos daværende Forstraad (nuværende Etatsraad) Müller paa Petersværft, hvor jeg fik alt frit i Huset og to Mark daglig, dog maatte jeg selv betale Læge og Medicin. Da jeg havde været der i to Aar, var jeg bleven forsynet med Tøj og havde lagt mig 100 Rdl. op. Med disse 100 Rdl. rejste jeg i Efteraaret 1836 til Kjøbenhavn for at læse til Præliminæreksamen, som jeg bestod med 1ste Karakter i Foraaret 1837. Men nu stod jeg aldeles tomhændet, og hvor jeg skulde faa Penge fra til Forsteksamen begreb jeg ikke. Imidlertid var Lykken mig dog gunstig. Jeg henvendte mig nemlig til Rentekammeret og herfra blev jeg tilstaaet 12 Rigsdaler maanedlig, dog saa vidt jeg erindrer kun for tre Maaneder eller maaske et halvt Aar ad Gangen.

Ved at indgive en af disse halvaarige Ansøgninger blev det mig engang strengt paalagt at faa 1ste Karakter, ti det var ellers en Luksusartikkel, som kun faa lagde sig efter i min Tid, og naar jeg bestod med denne Karakter, vilde jeg, blev der sagt, fortrinsvis komme i Betragtning ved Embedsbesættelse. I Efteraaret 1838 gik jeg op til den fuldstændige Forsteksamen og erholdt ogsaa 1ste Karakter.

Skønt jeg i mere end een Henseende havde det meget strengt i de to Aar, jeg næsten anvendte til Eksamen, følte jeg det ikke alene ikke, men de ere endog de to eneste lykkelige Aar, jeg indtil dette Øjeblik har oplevet. . . «*)

Medens Andresen læste til Eksamen havde han meget trange Kaar. En Tid, fortæller han, fik han kun 4 Timers Søvn i Døgnet, men kunde i Længden ikke holde dette ud, han maatte have mindst 5 Timers Søvn. En Tid lang levede han kun af bart Rugbrød og Gulerødder, »men heller ikke dette kunde jeg udholde«, han maatte spise ordentlig Middagsmad mindst een Gang om Ugen.

Efter fuldendt Eksamen opholdt Andresen sig fremdeles i Kjøbenhavn og nød en lille Understøttelse fra

*) Af Andragendet 19/3 1862.

Rentekammeret. Han brugte sin Tid til at høre naturvidenskabelige Forelæsninger samt manuducerede i Fysik, Matematik og Botanik. Endelig ordnede han Forstbiblioteket og arbejdede paa Forst- og Jagtkontoret, der dels beskæftigede sig med Ordningen af de private Skove, som skulde være Fredskov, dels besørgede Regnskabsrevision.

Hen paa Efteraaret 1839 var Andresen tilbudt en Skovridertjeneste hos en Ritmester Møller paa Skottorp i Sverrig. Naar han ikke modtog denne, som det hedder i et Brev til ham, »behagelige Ansættelse«, laa det i, at man i Rentekammeret havde lovet ham snarlig Ansættelse og sagt, at dersom han tog en udenrigsk Tjeneste, vilde han for al Fremtid udelukke sig fra Statens Skovridertjenester.

Ved Stormfloden den 7de-8de Januar 1839 overskylledes Aggerlandtungen meget betydeligt af Vesterhavet, og Beboerne langs Limfjorden mente, at der derved var tilføjet dem betydelig Skade, baade paa Landejendom og Fiskeri. De indgik derfor samme Aar i Juli Maaned med en Adresse til Kongen, Christian VIII, hvori de ansøge om, »at der allernaadigst maatte befales saadanne Foranstaltninger truffe, at Landtangen imellem Vesterhavet og Limfjorden, . . . erholder en saadan Forhøjelse, at Havet ikke ved indtrædende Stormflod skulde kunne bryde ind i Limfjorden«.

Sagen blev overvejet saavel af Kongen som af Rentekammeret, og i Efteraaret 1839 berejstes Aggerlandtungen paa Regeringens Foranstaltning af Skovrider Wellendorff og C. C. Andresen.

Paa Opfordring af Konferensraad J. Collin afgav Andresen den 1ste Februar 1840 til Rentekammeret en

lang og udførlig Indberetning om sin Rejse paa Landtungen, og 7de Februar s. A. fremsendte han et Tillæg til den.

Han deler Indberetningen i 5 Afsnit, hvoraf Hovedpunkterne her skulle refereres.

Første Afsnit er en lang og grundig, men noget udtværet Paavisning af det nødvendige i at have Landtungen tilstrækkelig nøjagtig opmaalt og nivelleret, da man ellers vilde arbejde uregelmæssigt og i Blinde og derved forøde Kraft, Tid og Penge.

Andet Afsnit. Heri lægges afgørende Vægt paa, at Klitdæmningen og Havet komme til at løbe parallelt med hinanden, for at Bølgeslaget ikke skal faa større Magt til at undergrave. Han mener, i Modsætning til Sandflugtskommissær Esmann, at man bør lægge Dæmningen og søge Klitterne dannede fra Tungens Østside, thi Fjorden vil ikke kunne skade Dæmningerne, og Havet vil paa denne Maade faa vanskeligt ved at overskylle dem, saa de ødelægges. Han foreslaar Anlæg af tre Rækker Klitter, dannede saaledes, at de østlige komme først, thi danner man først de vestligste, blive de østligste altid mindre og svagere.

Tredie Afsnit. Her foreslaas at beklæde de fremelskede Klitter ved at plante og udsaa »*Triticum repens*, *Carex arenaria*, Hundegræs, *Sedum acre*, *Arenaria peploides*, Sandpil (*Salix arenaria*), Havtorn (*Hippophae rhamnoides*), Gyvel, Enebær, Sandrose, *Genista tinctoria*, Krækling, Lyng og maaske ogsaa nogle *Rubæa* og *Solenæa* samt Brombær«.

For at fremme Dannelsen af Klitter anbefales det at pløje parallele Furer med en Alens Afstand og deri plante Hjelme, Ris, Lyng osv., lade det fyge til, foretage ny Plantning i Mellemrummene osv., indtil man har

naaet sit Maal. Han anser det for usandsynligt, at man kan give Klitterne en Heldning paa under 30°.

Saa snart Klitterne have naaet den ønskede Højde, mener han det økonomisk fordelagtig at tilplante dem med »saadanne Vækster som udbrede sig stærkt«, thi ellers blive de en uvilkaarlig Boldt for Vindene. Endelig anser han det for heldigt paa Landtungen at plante f. Eks. *Plantago maritima* for derved at hindre Sandet i at overflyve Engene ved Limfjorden.

Fjerde Afsnit. Klitternes Højde mener han, under Henviſning til Forchhammer, bør være c. 20 Fod over Vandspejlet.

Femte Afsnit. Om Omkostningernes Udredelse tør han ikke have nogen grundet Mening; dog synes han, at det vilde være rettest, at de bekostedes af Staten og Arbejdet betragtedes som en Nationalsag. Han anser ikke Aggerkanalens Lukning som heldig for Klitdannelsen, snarere det modsatte, og naar Landtungen er sikret, maa det overlades en Statsøkonom at skønne, om den bør lukkes eller ej.

Han mener ikke, at Havets Bortskæringer foreløbig ere af nogen foruroligende Karakter. Endelig skriver han til Slut, »at adskillige af de her fremsatte Anskuelser oprindelig ikke var mine egne, men at jeg især skylder Professor Forchhammer en Tak for de indholdsrige og instruktive og alsidige Anskuelser, som han har haft den Godhed at meddele mig, og for hvilke jeg har langt mere at takke end for de ordknappe og ensidige Oplysninger, jeg paa fjerne Steder er bleven meddelt«.

I Tillæget til Indberetningen af 1ste Februar 1840 skriver han, at han i Mellemtiden er kommen i Tanker om, at man kan danne een eneste stor Klit, hvis Basis

bliver saa godt som hele Landtungen. Der begyndes fra Øst, lægges stadig til den vestre Side, plantes til efterhaanden og, slutter han, »Landtungen er altsaa forvandlet til en Højslette«.

Ved kgl. Resolution af 23de Marts 1840 bestemtes det, at der skulde foretages Sikringsarbejder paa Kysten nord og syd for Aggerkanalen, og det blev da overdraget Andresen at bestyre Arbejderne nord for Kanalen. Samme Dag afgik der en Skrivelse til Amtmand Faye i Thisted, hvori det paalægges ham at skaffe Velvillie for Andresens Arbejde.

Andresen tog nu op til det ny Arbejde, der var bleven ham overdraget, og han gik til det baade med Lyst og Energi. Han var en udpræget positiv Natur, virksom og altid pønsende, men han var ogsaa en selvstændig og meget indesluttet Natur, og dette har rimeligvis undertiden frastødt de Mænd, der nærmest skulde have støttet ham. Da han den 25de Maj 1844 tillige blev udnævnt til Sandflugtskommissær for Hassing og Refs Herreder, var det ham en stor Tilfredsstillelse, thi han syslede meget med Planer til en ny og bedre Behandling og Bestyrelse af Klitterne.

Om Arbejdet paa Aggerlandtungen har jeg kun ganske enkelte Oplysninger.

I en Indberetning af 3-12-1841 udtaler Andresen bl. a., at Aggerkanalen stadig skærer sig imod Syd og dette skyldes, mener han, ikke alene Havets Bortskæringer, men selve den engelske Kanal og Løbet ved Oddesund. Han haaber, at Klitterne paa Landtungen den 1ste Januar 1846 ville have en Højde af 12 Fod og en Bredde af 120 Fod, og anslaaer den samlede Udgift til Kystsikringen til i alt 50 000 Rigsdaler.

I en Indberetning af 16de Januar 1843 angiver han Forholdene saaledes:

Dæmningens mindste Højde 7 F. 6 T., største 15 F. 13 T.

» » Bredde 30 » » 202 »

Efter at Andresen den 30te August 1844 havde giftet sig, følte han ganske naturligt det trykkende i hele den midlertidige Karakter, hans Stilling som Bestyrer af Kystsikringsarbejderne havde. Og den 22de Januar 1845 skriver han til Rentekammeret herom og spørger, om han kan gaa ud fra, at Arbejderne ville blive fortsatte, thi han vil gerne indrette sig fast Bopæl. Men Rentekammeret svarer 26de April 1845, at det intet bestemt kan sige om Arbejdets Varighed, det maa dog anses for Kongens Villie, at Arbejderne fortsættes, saa længe det skønnes, at de gøre Gavn, og man vil stadig beholde Andresen, saa længe han med samme Flid og Dygtighed varetager Arbejderne.

Herefter søgte Andresen en Skovridertjeneste, som han imidlertid ikke fik lige saa lidt som alle de andre Skovridertjenester, han senere søgte.

Andresens Fordringer til Livet vare grumme beskedne, og der var i Grunden kun eet Omraade, paa hvilket hans smaa Kaar smertede ham, og det var, naar han manglede Midler til Anskaffelse af saadanne Bøger og Hjælpemidler, som vare nødvendige for hans Studier og Forsøg. Hans Lønforhold vare ikke saaledes, at han kunde ofre meget i ovennævnte Henseende. Som Sandflugtskommisær fik han 200 Rd. Løn, 50 Rd. Gratifikation og 100 Rd. i Befordringsgodtgørelse. Som Bestyrer af Dæmningerne 730 Rd. Løn og 50 Rd. i Befordringsgodtgørelse. Endelig fra 1855 fik han en Godtgørelse, hvis Størrelse jeg ikke har kunnet finde,

for Ledelsen af Vandstandsobservationerne ved Vesterhavet og Limfjorden.

Efter sit Giftermaal købte han et Hus i Taabel ved Vestervig, og her opelskede han en efter Tiden og Forholdende sjældn smuk Have, hvori han tillige foretog en Mængde Saaningsforsøg.

Andresens Lyst og Trang til at erhverve sig Kundskaber, hans overordentlige Kærlighed til og Forstaaelse af Naturen gjorde, at han med Iver kastede sig over Studiet af Klitterne. Han ønskede derfor meget at faa Lejlighed til at se Klitterne ikke alene paa andre Egne her i Landet, men ogsaa i Udlandet, og han indsendte derfor den 16de Januar 1847 et Andragende til Rentekammeret om at faa tilstaaet en Rejseunderstøttelse. Det hedder i Andragendet bl. a.

»Det har stedse været min kæreste Beskæftigelse og ivrigste Bestræbelse at virke i min Tjenestes Tarv, jeg har ogsaa stadig af al Magt gjort det, ofte endog stærkere end min Helbred tillod det, og haaber at mine Bestræbelser ikke have været uden Frugt; men dels ere mine pekuniære Midler (jeg ejer kun min Løn) for ringe til at anskaffe mig de kostbare Værker og de Apparater, som jeg saa meget ønskede mig for at studere Naturen og anstille en Mængde Forsøg, da dertil vel omtrent vilde medgaa et Par hundrede Daler, dels kan man dog ikke med al sin Flid erhverve sig saa alsidige Kundskaber ved egne Kræfter, som naar man tillige kan se og gøre sig bekendt med andre Arbejder.

Det er derfor mit inderligste Ønske, og det er det, hvormed jeg herved underdanigst beder det kgl. Rentekammer, at jeg maatte forundes Rejsestipendium til at foretage en Rejse fra Agger langs Vestkysten af Jylland, Slesvig og Holsten, derfra til Holland og de pommerske Kyster, endeligen til alle danske Sandflugtsstrækninger og saadanne Vand- og hydrotekniske-Arbejder, som for min Plan kunde have Interesse.

Det er unægteligt, at vort Klitvæsen trænger til en gennem-

gribende Reform, thi som det nu er, spildes særdeles betydelige Kræfter og Pengesummer samt Tid uden at stifte eller at kunne stifte Nytte derfor, hvilket ogsaa godtgøres ved Klitternes ringe Bevoksning, skønt der nu i over 50 Aar er arbejdet paa dem, og det er vist, at en hensigtsmæssig Reform vilde være Tusinder værd. For om muligen at kunne foreslaa en saadan og bidrage mit til, at den kom i Stand, ønsker jeg at berejse ikke alene vore egne Sandflugtsstrækninger for at se og lære Forholdene der, men ogsaa og først at gøre mig bekendt med andre Landes Klitvæsen, nemlig Holland og Preussen, hvor der saa vidt jeg af Skrifter har kunnet skønne, bliver foretaget idetmindste til Dels meget hensigtsmæssige Forholdsregler.

Maal(et) for min Rejse, som vilde være 2 Somre, navnlig een i Udlandet og een i Danmark, skulde være ikke alene at frugtbar gøre den ved hensigtsmæssig Anvendelse deraf i min Embedsstilling og, saa vidt Flid og Lejlighed tillod det, uden for denne, men ogsaa ved at samle de vundne Resultater og min egen Erfaring i et . . . fuldstændigt og grundigt Værk over Klitvæsenet og den Del af Hydrotekniken, som ovenfor er antydet med specielt Hensyn til Danmarks Forhold«.

Andresen slutter Andragendet med at gøre opmærksom paa, at han først ønsker at rejse ad Aare, men andrager nu, for at han, dersom Stipendiet gives ham, kan forberede sig og særlig gøre sig fortrolig med det hollandske Sprog.

Under 13de Marts 1847 skrev Rentekammeret til Finansdeputationen bl. a.: »Da Rentekammeret anser Landmaaler og Sandflugtskommissær Andresen for en videnskabelig dannet Mand, som viser Lyst og Iver for de ham betroede Forretninger, og en Rejse desaaarsag antages at kunne være gavnlig for hans Fremgang i saadan Henseende, lige som den vel ogsaa kunde blive heldbringende for hans Sundhedstilstand, som ofte er ugunstig og trykker hans Sind, saa ønske vi at kunne opfylde hans Begæring og til den Ende at kunne udvirke ham et Rejsestipendium for næste Aar af 600 Rd.«.

Rejsestipendiet blev Andresen bevilget, men paa Grund

af Treaarskrigen kunde Rejsen først foretages i Sommeren 1851, og Stipendiet maatte da genbevilles af Rigsdagen. I Anledning heraf skriver Andresen 6te Juni 1850 et meget karakteristisk Brev til daværende Indenrigsminister Rosenørn, hvori det bl. a. hedder:

Skønt jeg vistnok som kongelig Skovrider kunde vente et bedre og behageligere Embede end de, jeg beklæder, saa ønsker jeg dog helst at blive her, ikke alene og ikke saa meget fordi jeg nu engang er bosat her og en Flytning altsaa vilde foraarsage et stort Tab, men fordi her er meget at virke for og at kæmpe imod for at kunne virke til Gavn, og dette har givet mig en særdeles Interesse og Kærlighed til saavel Dæmningsanlæggene som Klitterne, at det vilde gøre mig meget ondt at forlade dem. Dog forudsættes det rigtignok, hvad Klitten angaar, at Klitvæsenet bliver organiseret og systematiseret paa en ganske anden Maade end hidtil, thi saaledes som det nu gaar, virker man saare lidet til Gavn og Glæde for sig selv og andre, og det vil være umuligt ved den nuværende Behandlingsmaade af Klitterne nogen Sinde at dæmpe dem, og dog koster den betydeligt. Jeg har derfor tilladt mig at indsende et Forslag om Klitvæsenets bedre Organisation til Rigsdagen, dog uden at forvente noget Resultat denne Gang, men mig kærere tillige sikrere og Klitten og Staten tjenligere vilde det unægtelig være, i Fald Hr. Ministeren vilde være saa bevaagen at tage Initiativet, i hvilket Fald det vilde være mig en sand Glæde ikke alene at tilstille Deres Excellence det Andragende, som nu er i Rigsdagen, men dertil knytte endnu yderligere Oplysninger og Forslag eller bedre, udarbejde et ganske nyt, og med uendelig Glæde og inderlig Tak vilde jeg modtage et saadant Tilsagn fra Deres Excellence«.

Andresen fik paa Ministerens Forslag sin Rejseunderstøttelse bevilget af Rigsdagen, men modtog ingen Sinde den saa meget attraaede Anmodning om at udarbejde en Plan til Klitvæsenets Omorganisation.

Efter at Andresen fra 1ste Maj 1851 var udnævnt til virkelig Kammerraad, tiltraadte han den 1ode Juni sin

Rejse, der først gik gennem Ringkjøbing og Ribe Amter, derfra til Kjøbenhavn, Tisvilde og Bornholm for endelig den 3die Juli at gaa over Korsør-Kiel til Udlandet. Her er antagelig den i 1847 aprobeerede Rejseplan bleven fulgt, hvorefter Andresen vilde besøge følgende Steder: Kuxhaven, Amsterdam, Texel, Welder, Petten, Kalwejk am Ryem, Harlemsøen, Scheweningen, S. Graveszande, Hamborg, Stettinerhavet, Usedom, Wollin og de nærmeste Kyststrækninger.

Efter Hjemkomsten fra denne Rejse indsendte Andresen 17-12(?) -1851 en Beretning om Resultaterne deraf. Denne Beretning er 1870 laant ud af Rigsarkivet og ikke senere kommen tilbage, det kunde ellers have været af Interesse at gøre sig bekendt med den, da der vistnok tillige fandtes en Plan for Klittens Bestyrelse og Dæmpning.

I Sommeren 1852 berejste Andresen Thisted og Hjørring Amter samt Læsø, han nød hertil en Understøttelse af Statskassen paa 100 Rd. I sin Ansøgning om Understøttelse gør han opmærksom paa, at Rejsen i Fjor (1851) havde kostet 200 Rd. mere, end der var bevilget. Han nævner dette, siger han, for at man kan vide, at han ikke rejser for egen Vindings Skyld, men kun for i Statens Interesse at udvide sine Kundskaber.

I Aarene 1850-52 androg Andresen gentagende om at blive fast ansat som Bestyrer af Dæmningsarbejderne ved Agger, ja han indgik endog til Kongen med en Petition herom, men Svaret lød stadig paa, at man saa sig ude af Stand til at oprette et nyt Statsembede for ham, saa længe man endnu ikke var klar over, om Arbejderne vedblivende skulde nyde Fremme.

Et Andragende fra samme Periode om at blive Klitinspektør for Thisted Amt lykkedes lige saa lidt.

Efter at Vandbygningsdirektør Carlsen i 1851 havde rejst Tvivl om Hensigtsmæssigheden af at fortsætte Kystsikringsarbejderne paa Agger-Landtungen efter den hidtil fulgte Plan, blev det, efter at en Kommission 1853 havde behandlet Sagen, bestemt blot at vedligeholde Dæmningerne, saa langt som det dyrkede Areal strakte sig, og den gamle Plan var hermed opgivet.

Fra den Tid levede Andresen i Virkeligheden som paa en Vulkan. Han kunde aldrig vide, hvornaar hans Stilling helt blev inddraget og han dermed erhvervsløs. For en Mand med hans Natur og Anlæg var dette i allerhøjeste Grad uheldigt, affødte Bitterhed og Modløshed hos ham og umuliggjorde, saa at sige, et roligt Arbejde.

Det er forstaaeligt, at han nu søgte Skovridertjenester; mindre forstaaeligt er det maaske, at han ingen opnaede, men at yngre Kandidater stadig sprang ham forbi. Forstvæsenet sorterede under Finansministeriet, medens Kystsikringen og Sandflugtsvæsnet sorterede under Indenrigsministeriet. Indenrigsministeren var derved afskaaret fra direkte at kunne øve Indflydelse til Gunst for Andresen.

Den 6te November 1852 søgte han 3die kronborgske Distrikt og anbefaledes varmt til Embedet af Indenrigsministeren, men fik det ikke. I den Anledning skriver daværende Indenrigsminister Bang følgende til Andresen den 23de November 1852:

»Uagtet Skovridertjenesten ved det 3die Kronborgske Distrikt allerede er bortgivet, har jeg troet dog at burde tilstille Domænedirektoratet Hr. Kammerraadens hertil indsendte Ansøgning om denne Tjeneste med Ministeriets Anbefaling med Hensyn til fremtidige Besættelser og ledige Skovridertjenester.

Ved tjenstlig at meddele Dem ovenstaaende skal jeg ikke unnlade at tilføje, at saa vidt mig bekendt vil om nogen Tid en Skovridertjeneste ved Sorø Akademis Skove blive ledig.«

Hvornaar Skovridertjenesten ved Sorø er bleven besat, ved jeg ikke, men at Andresen ikke fik den, hænger dog maaske sammen med, at der i 1852 foregik et Ministerskifte, idet Ministeriet A. C. Bluhme afløste Ministeriet A. W. Moltke, og Bang kunde saaledes ikke udrette noget for Andresen.

Da Andresen næste Gang hørte fra Bang, var denne Konsejlspræsident og Indenrigsminister. Brevet er af 3die Februar 1855 og det hedder deri bl. a.:

»— — — skulde Ministeriet ikke unnlade herved tjenligst at meddele, at De, saa vidt det er Ministeriet bekendt, ikke vil kunne have Haab om at komme i Betragtning ved Besættelsen af et saadant Embede (Skovridereembede), og at man derefter maa henstille, hvor vidt De muligvis heraf vil føle Dem foranlediget til at søge en Ansættelse under Told- eller Postvæsnet.«

Det var med inderlig Sorg og Vemod, at Andresen nu saa sig for bestandig »kastet ud af Forstetaten« og afskaaret fra at komme i den Livsstilling, som han med saa megen Ihærdighed, Flid og Lyst havde arbejdet for at opnaa.

Allerede den 24de Februar 1855 søgte han Embede i Toldvæsnet, senere i Postvæsnet og endelig et Amtsforvalterembede, som man underhaanden havde lovet ham; men stadig uden Resultat. Naar saa hertil kommer, at Regeringen ikke kunde gaa ind paa at yde ham et aarligt Beløb af 50 Rd. til Fremme af hans Forsøg i og med Klitterne, saa kan man forstaa, at han følte sig »udelukket fra de berettigedes Kreds«.

Da der i Thisted Amt skulde udvælges et Klitareal, hvor Kmhr. Riegels kunde anstille Plantningsforsøg, blev det paalagt Amtmanden at høre Sandflugtskommisærerne desangaaende.

Andresens Betænkning i denne Sag er værd at lægge Mærke til, ikke alene fordi den, i Modsætning til Kmhr. Riegels noget vidtsvævende Forestillinger om, hvad man kunde vente sig af Klitplantningen, virker jævnt og sundt, men især fordi Erfaringerne gennem de 50 Aar, der ere gaaede siden, have stadfæstet Andresens Anskuelser og Syn paa Sagen.

Betænkningens Ordlyd er følgende:

»Hvad Klitterne angaar da kan vel flere og de fleste af dem kultiveres med Træer med Udsigt til et heldigt Udfald, naar man ikke vil gøre for store Fordringer, hvormed jeg mener, at der kun fordres en Lavskov, hvortil Forholdene i Almindelighed bedst synes at egne sig, hvorimod en Højskov næppe vil kunne produceres, i alt Fald ikke uden betydelige Omkostninger og uden Udsigt til et lønnende Resultat, hvilket derimod Lavskoven snarere vilde afgive. Men dels tilhøre Sletterne uvedkommende Lodsejere som Ejendom, dels omtaler Indenrigsministeriets Skrivelse af 27de f. M. ogsaa kun Klitstrækninger, hvormed der formentlig i Relation til Beplantningen paa Læsø menes Klitterne. At beplante disse for at opelske Skov, om det er dermed Ministeriet forstaar et »tilfredsstillende Resultat«, vil være aldeles forgæves. Er Hensigten derimod ved Træplantning at væрге Klitten, at bringe den under fast og varig Bevoksning, da anser jeg dette for baade muligt og gørligt, og i denne Henseende egne alle Klitterne, med Undtagelse af dem, der ligge umiddelbart ved Havet, dem lige godt, for saa vidt de for Øjeblikket er dæmpede.«

Tabel 9-12-1852

C. C. Andresen.

De Anskuelser, der ovenfor ere udtalte af Andresen, ere som alt sagt saa sunde og paalidelige, at de kunne

gælde den Dag i Dag og vidne om, at han havde et paalideligt Blik for den Natur, han færdedes i. Naar hertil kommer, at han ved sine Forsøg var kommen til den Anskuelse, at de Træarter, der fortrinsvis burde plantes i Klitten, vare Bjergfyr, Østerrigsk Fyr*) og Hvidgran, de tre Træarter man senere saa at sige udelukkende har plantet, har man ondt ved at forstaa, at Andresens Anskuelser ikke dengang fandt større Forstaaelse. Med Indenrigsministeriets Understøttelse udgav Andresen 1861 sin Bog: Om Klitformationen og Klittens Behandling og Bestyrelse. Denne Bog er Frugten af mange Aars Iagttagelser, Forsøg og Læsning. Stilen og Indholdet bære tydelig Præg af hans noget tunge og ensomme Natur, væsenligt og uvæsenligt er ofte behandlet med samme Grundighed; men det maa indrømmes, at der er nedlagt megen selvstændig Viden i Bogen, og at den bærer Præg af en flittig og fin Iagtagers besindige Omdømme, lige som det vistnok er den eneste betydelige Bog om Klitterne fra forrige Aarhundrede. 1843 udgav Andresen: Lærebog i Regnekunst og Landmaling for Bonden, der udkom i 3 Oplag, og 1853 udgav han: Naturbog for Bonden og Almuen.

Forholdene ved Dæmningerne lod mere og mere befrygte, at Arbejdet skulde ophøre. Af og til dukkede der Rygter op i denne Henseende, og Andresen, hvis Helbred nu var meget svagt, han laa ofte tilsengs i længere Tid, androg derfor flere Gange Regeringen om, at den vilde sørge for, at der sikredes ham Pension, der-

---

*) Siden omtr. 1875 er der ikke plantet Østerrigsk Fyr, og 1882—83 bleve de saa godt som borthuggede af Klitplantningerne paa Grund af Svampeangreb (*Lophodermium pinastri*).

som hans Stilling blev inddraget, men lige meget hjalp alle Ansøgninger; Regeringen svarede altid, at endnu kunde der intet afgjort siges.

Da en ny Klitlov 1867 traadte i Kraft, fik Andresen sin Afsked som Sandflugtskommisær; og da man tillige i dette Aar betydede ham, at hans Stilling som Bestyrer af Dæmningerne vilde blive inddraget fra April 1868, saa han sig nu pludselig uden Midler til at leve for. Under Trykket heraf og af sit nedbrudte Helbred var hans Sind meget mørkt og forpint. Han indsendte da den 26de September 1867 et Andragende til Indenrigsministeriet om Pension. Der gaar en Tone af Bitterhed og Forurettelse igennem det, og han søger at paavise al den Uret, han har lidt. Af dette Andragende skal her kun anføres et Brudstykke.

»Andre Statstjenere pleje at faa større Indtægter, efterhaanden som de blive ældre i Tjenesten, og at kunne se en glad og sorgfri Fremtid imøde; jeg har ikke alene ikke faaet mere at leve af, men jeg har endog mindre end jeg en Tid havde, thi i nogle Aar fik jeg Gagetillæg eller Dyrtidstillæg, men pludselig tog man dette fra mig . . . . .

. . . . . Da jeg allerede har faaet min Afsked fra Klitvæsenet og det er bleven mig sagt, at jeg ogsaa kan vente den som Bestyrer af Dæmningerne, vil jeg til 1ste April 1868 staa aldeles blottet for Subsistensmidler, uden at eje 4 Skilling, og saaledes har jeg da efter 28 Aars Tjeneste i Staten Udsigt til at blive stillet det Alternativ, enten at dø af Hunger eller paa anden Maade, eller at søge Fattigvæsenet, og der vil jeg vel vogte mig for at komme, hvis Staten ikke vil være saa bevaagen at tilstaa mig Midler til at leve for.

Støttende mig paa ovenstaaende vover jeg underdanigst at ansøge det høje Ministerium om fra 1ste April 1868 bevaagent at blive tilstaaet en saa rigelig Pension, at jeg i et mildere Klima kunde tilbringe et roligt, sorgfrit og tilfreds Liv i Resten af mine Dage, som maaske ikke blive mange.«

Amtmanden over Thisted Amt, Nutzhorn, anbefalede Andragendet varmt og skrev bl. a.: »... hans videnskabelige Indsigt og Interesse for Sandflugtsvæsnet [er] ogsaa uden for hans nærmeste Virkekreds kommen det offentlige til Gode..

I Betragtning heraf og med Henvisning til de forskellige Tilsagn om Befordring, som Andrageren med en formentlig ikke aldeles ubeføjet Rettighed har paaberaabt sig, drister jeg mig til at henstille — — — at han ved særlig Lov [bliver] tillagt en passende Pension.« Amtmanden foreslog 600 Rd.

Efter at daværende Indenrigsminister Estrup havde modtaget Andragendet skrev han til Andresen, at han skulde fatte godt Mod, han vilde gøre alt for at skaffe ham den søgte Pension, og det lykkedes ogsaa; Andresen fik 600 Rd. aarlig.

I Efteraaret 1869 flyttede Andresen til Kjøbenhavn, hvor han haabede at henleve nogle Aar i stille Syslen med Udarbejdelsen af et botanisk Værk, som han vilde kalde Danmarks Flora. Han havde gennem mange Aar, med utrættelig Flid samlet Planter ind til sit Herbarium med Tanken paa dette Værk, og han kunde, selv naar han var svag og skrøbelig, køre lange Veje for at finde en ny Plante. Hans Interesse havde altid *kun* gaaet i Retning af Kendskab til Naturen. Han havde en efter Forholdene betydelig Bogsamling, men deri fandtes kun Bøger om naturvidenskabelige Emner.

Hvor megen Anerkendelse han har nydt blandt sine samtidige Kaldsfæller, er ikke godt at vide, thi efter hans Død gik hans betydelige Samling af Breve og andre Papirer fuldstændig tabt, idet hans Enke, nedbøjet over Tabet af ham og over den Miskendelse, han havde

lidt, fuldstændig opgav Haabet om, at hans Virksomhed nogen Sinde kunde finde Anerkendelse. At Autoriteterne ikke paaskønnede ham efter Fortjeneste, kan næppe underkastes Tvivl, selv om Andresen vistnok følte dette i langt højere Grad end berettiget. Heller ikke Befolkningen i Thy forstod ham; man fandt alle hans »snurrige« Forsøg i Klitterne og Haven upraktiske og uden Betydning, og man betegnede ham derfor ofte som »Kjøbenhavneren«.

Han kom ikke langt frem med Arbejdet paa »Danmarks Flora«, thi allerede i Februar 1870 blev han angreben af en stærk Brystsyge. Da Lægen sagde ham, hvad hans Sygdom var, udbrød han: Kunde jeg blot leve 10 Aar endnu og faa mit Værk færdig! ja i 6 Aar kunde jeg maaske skrive det. Allerede den 9de Maj samme Aar døde han, og da hans Enke intet ejede efter ham uden en Enkepension paa 60 Rd. aarlig, maatte hun lade ham begrave i Fattigjord. Gravstedet er dog senere købt, og hans Enke, der lever endnu, fik en anstændig Pension.

Et Liv rigt paa Skuffelser og fejlslagne Forhaaninger, men ogsaa rigt paa trofast Arbejde, var bleven afsluttet. Det er bleven forbeholdt senere Tider at yde ham den Anerkendelse, han savnede, medens han levede; ovenstaaende Linier ere et lille Bidrag i denne Henseende.